

polecane przez
egzaminatorów

pewniak
na teście

Dante Alighieri

Boska Komedia

GRĘG
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

Autor:

Dante Alighieri

Tytuł:

Boska Komedia

Tłumaczenie:

Edward Porębowicz

Autorki opracowania:

Monika Wąs

Maria Zagnińska

Korekta:

Monika Borkowska, Małgorzata Kosińska, Karolina Rymut,

Agnieszka Woźny, Maria Zagnińska

Ilustracje:

Jolanta Adamus Ludwikowska

Projekt okładki:

Aleksandra Zimoch

Na okładce wykorzystano fragment obrazu

Hansa Memlinga *Sąd Ostateczny*.

ISBN 978-83-7517-182-2

Wydanie V zaktualizowane

Copyright by Wydawnictwo GREG®

2024

Wydawnictwo GREG®

31-979 Kraków, ul. Klasztorna 2B

tel. (12) 680 15 50

www.greg.pl

Księgarnia internetowa: www.greg.pl

Znak firmowy GREG®

zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Skład i łamanie:

BROS

PIEKŁO

Pieśń pierwsza

Pieśń pierwsza to alegoryczne wprowadzenie do poematu. Podróż 35-letniego wówczas Dantego (poeta powiada – „w życia wędrowce, na połowie czasu”) rozpoczyna się w nocy z Wielkiego Czwartku na Wielki Piątek roku 1300. Poeta błądzi w ciemnym lesie, szukając drogi. Dociera do góry oświetlonej promieniami słońca. U jej stóp spotyka trzy bestie: Panterę, Lwa i Wilczycę, które bronią mu wstępu na górę. Z rozpaczliwej sytuacji ratuje poetę duch Wergiliusza, który ukazuje się Dantemu i ofiarowuje mu swoją pomoc w wyjściu z lasu. Aby tego dokonać, poeci muszą jednak odbyć wędrowkę po zaświatach, przez Piekło i Czyściec. Autor „Eneidy” zapowiada także, że po Raju oprowadzi go inna, niebiańska istota.

- [1] W życia wędrowce, na połowie czasu,
Straciwszy z oczu szlak niemyślnej drogi,
W głębi ciemnego znalazłem się lasu.
- [4] Jak ciężko słowem opisać ten srogi
Bór, owe stromych puszczy pustynne dzicze,
Co mię dziś jeszcze nabawiają trwogi.
- [7] Gorzko – śmierć chyba większe zna gorycze;
Lecz dla korzyści, dobytych z przeprawy,
Opowiem lasu rzeczy tajemnicze.
- [10] Nie wiem, jak w one zaszedłem dzierzawy,
Bo mną owładła senność jakaś duża
W chwili, gdy drogi zaniechałem prawej.
- [13] Gdym jednak przybył do góry podnóża,
Którą zaparty owy wądół kona,
Skąd się, jak rzekłem, taki strach wynurza,
- [16] Podniósłszy głowę, widzę, a ramiona
Góry już swymi promieniami stroi
Gwiazda wodząca tuziemskie plemiona.
- [19] Więc się z widoku tego uspokoi
Przestrach, w jeziorze serca rozkietzany
Przez noc bolesnej bezotuchy mojej.
- [22] A jak człek z morza na łąd ratowany
Z piersią dyszącą staje i z daleka

Dante – wiek;
ważny cytat

Czas i miejsce
akcji

- [115] Wszyscy jesteśmy tak pełni pragnienia,
Że się zatrzymać trudno; przebacż zatem,
Gdy tu rzecz słuszna w niegrzeczność się zmienia,
- [118] Jam był Świętego Zenona opatem
Za Barbarossy, po którym w żałobie
Dotąd Mediolan trwa zimą i latem.
- [121] Ktoś, co już stoi jedną nogą w grobie,
Zapłacze swojej w tym klasztorze sprawy,
Nierad, że władzę tam przywłaszczył sobie,
- [124] Że jego ciałem i duchem koszlawy
Syn, koszlawego równie urodzenia,
Siedzi, gdzie siedzieć winien pasterz prawy.”
- [127] Nie wiem, czy słowa mówiącego cienia
Tu się kończyły, gdyż był już daleko;
Com słyszał, warte było powtórzenia.
- [130] On, który zawsze był moją opieką:
„Obróć się – rzecze – obaczysz mar dwoje,
Co opieszalność wyrzutami sieką.”
- [133] Za nami woła głos: „Zginęły roje
Ludu, co środkiem przeszedł morskie wały,
Nim dzieci doszły nad Jordanu zdroje.
- [136] I ów lud, który w trudzie niewytrwały
Anchizowego osierocił syna
I sam się podał na życie bez chwały.”
- [139] Gdy już nam z oczu zniknęła drużyna
I popędziła, wciąż tocząc się kołem,
Nowych wir myśli w mej głowie się wszczyna
- [142] I tak obłądnie snuje się pod czołem,
I takich marzeń rozpowija chmarę,
Że w tym błędzeniu powieki zamknąłem
- [145] I dotykálną obaczyłem marę.

Pieśń dziewiętnasta

Dantemu we śnie ukazuje się syrena symbolizująca zmysłowość, obżarstwo i skapstwo. Syrena przemienia się w piękną kobietę, jednak Wergiliusz pokazuje Dantemu jej prawdziwe oblicze – szkaradne i cuchnące. Pojawia się także inna postać kobieca – przeciwieństwo syreny i prezentowanych z nią zgubnych żądź. Dante budzi się i obaj poeci ruszają do piątego tarasu Czyśćca. Spotykają na swojej drodze anioła, który ściera Dantemu z czoła czwarte „P”. Piąty taras jest miejscem pokuty skapców i rozrzutników (grzechy niewłaściwego używania dóbr materialnych). Przywiązywali za życia wagę do rzeczy materialnych, zaniedbując życie duchowe, dlatego teraz

muszą leżeć twarzą do ziemi, w prochu tak miałkim, jak ich ziemskie życie. Poeci spotykają wśród skapców duszę papieża Hadriana V. Akcja pieśni rozgrywa się we wtorek o świcie.

- [1] Owej godziny, kiedy dzienne ciepło
Do reszty swego oddechu pozbawi
Noc, wpływem ziemi lub Saturna skrzeplą,
- [4] I gdy to wieszczkom wielki los się jawi
W chwili przedświtu, gdzie mrok już opada
Z gościńca, który wnet się rozjaskrawi,
- [7] W śnie moim weszła niewieścia szkarada,
Jękliwa w mowie, z wejrzeniem rozokiem,
Bez rąk, z nogami w kabłąk, w twarzy blada.
- [10] Wpiłem w nią oczy. Jak zwarzone mrokiem
Na słońcu taje zeszywniałe ciało,
Tak jej odtajał naprzód pod mym wzrokiem
- [13] Język i postać prostowała całą,
Aż w małej chwili blade jej oblicze
Lubą miłości barwą pokraśniało.
- [16] Aż rozchylonych warg takie słodycze
Pieśni wionęły, że ja, w zachwycenie
Wpadłszy, już od niej odstąpić nie życzę.
- [19] „Przypatrz się – nuci – pochlebnej Syrenie:
Ja marynarzy na manowce wodzę
Urokiem, co go kryje wdzięczne pienie.
- [22] Ja Ulissesa wstrzymałam po drodze;
Kto raz do mego przylubił się domu,
Nierad mnie żegna, tak mu w nim dogodzę.”
- [25] Jeszcze śpiewała, gdy z szybkością gromu
Święta niewiasta podeszła w tej chwili,
Snadź, aby tamtą nabawiła sromu.
- [28] „Kto ona? Mów mi, Wergili, Wergili” –
Rzekła surowie; więc pełen posłuchu
W tę zaczął wpatrzon, krok swój ku niej pili.
- [31] Ku tamtej ściągnął dłoń, szatę na brzuchu
Stwory rozdarł... wtem mię sen odleci
Od bijącego z jej łona zaduchu.
- [34] Dobry Wergili do mnie: „Po raz trzeci
Wołam: wstań i chodź; pora ruszyć dalej
I szukać, kto nas o bramie oświeci.”
- [37] Wstałem, a oto już się pełnym pali
Dniem każdy okręg onej góry świętej;
Tak my, świt mając w tyle, wstępowali.
- [40] Idąc, skroń niosłem, jak człek zaprzątnięty

Dante – sen

Syrena

Syrena kusi
DantegoWergiliusz uka-
zuje Dantemu
prawdziwe obli-
cze Syreny

decyzji, kończyła się w niebie lub w piekle. Utwór ma charakter **syntetyczny**, odwołuje się do całości poglądów teologicznych i przedstawia wszystkie drogi ku zbawieniu.

KRÓTKIE STRESZCZENIE

Dante, prowadzony przez Wergiliusza, dociera do Pieła. Do wejścia prowadzi rzeka Acheront, po której dusze przewozi Charon. Omdlały Dante zostaje przeniesiony na drugi brzeg. Pieło dzieli się na górne – złożone z sześciu kręgów i dolne – na które składają się trzy kręgi. Potępieni grzesznicy są przydzielani według popełnionych win do odpowiednich kręgów przez mitycznego sędziego Minosa. Pieło jest mrocznym i ponurym miejscem wiecznego cierpienia. Kolejnym etapem wędrówki poety jest Czyściec, który tworzą Przedśionek i siedem rejonów o kształtach tarasów. Tam dusze dowożone przez anioła w spokoju odprawiają pokutę i oczekują na zabawienie, czyli możliwość dostania się do szczytu Czyścica – Raju Ziemskiego. Kiedy Dante dociera do krainy wiecznego szczęścia, jego przewodniczką zostaje Beatrycze, która dotychczas czuwała nad jego bezpieczeństwem. Raj składa się z dziewięciu niebios. Kiedy Dante opuszcza niebo, podąża za nowym przewodnikiem – św. Bernardem z Clairvaux. Następnie na swojej drodze spotyka dusze wybitnych świętych. Ostatecznie poeta zostaje doprowadzony przed oblicze samego Boga.

MOTYWY

wędrówka/ podróż	<ul style="list-style-type: none"> • wędrówka o wymiarze moralnym – w Piele poeta jest świadkiem tego, jakie kary są wymierzane za grzechy popełniane za życia • wędrówka o wymiarze religijnym – ma za zadanie pomóc odnaleźć utraconą wiarę (symbolem tego stanu jest zagubienie w lesie) • wędrówka o wymiarze poznawczym – Dante zgłębia tajemnicę życia po śmierci, dogmaty wiary chrześcijańskiej
przewodnik	<ul style="list-style-type: none"> • Wergiliusz jest dla poety przewodnikiem, obrońcą i nauczycielem, objaśnia mu sens jego wędrówki • Beatrycze jest boską opiekunką Dantego, czuwa nad nim i posyła Wergiliusza na pomoc
miłość	<ul style="list-style-type: none"> • miłość młodzięcza – do Beatrycze, wyidealizowana, utracona z powodu przedwczesnej śmierci dziewczyny • miłość jako siła sprawcza miłosierdzia i dobroci, pozwalająca przezwyciężyć grzech • miłość absolutna – miłość Boga zostaje ostatecznie uznana przez Dantego za najważniejszą siłę rządzącą światem

Bóg	<ul style="list-style-type: none"> • Bóg jako wszechwiedzący Stwórca, sprawiedliwy Sędzia • Bóg jest pełen miłości, a jego miłość jest najpotężniejsza
piekło	<ul style="list-style-type: none"> • piekło jako miejsce cierpienia, katuszy, fizycznej męki • piekło jako miejsce odbywania kary, wymierzonej sprawiedliwie w zależności od popełnionej zbrodni • średniowieczna wizja piekła – dokładny opis tortur i mąk (dantejskie sceny) miał pomóc w nawracaniu grzeszników
cierpienie	<ul style="list-style-type: none"> • cierpienie jako kara za grzechy, nieskończona, niewyobrażalna katorga
oczekiwanie	<ul style="list-style-type: none"> • spokojne oczekiwanie w czyszczeniu połączone z odbywaniem pokuty, bez cierpienia, pełne nadziei • oczekiwanie jako zapowiedź zbawienia
kobieta idealna	<ul style="list-style-type: none"> • Beatrycze jako kobieta idealna – z żywej osoby przeistoczona w świętą • Beatrycze jako symbol Bożego objawienia, absolutnej miłości
przemiana wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> • przemiana poety z wątpiącego w dogmaty w człowieka świadomego prawd swojej wiary, z potępieńca w osobę uwolnioną od ciężaru grzechów • przemiana jako samodoskonalenie, dążenie do zbawienia

W 1308 roku tron niemiecki objął Henryk VII Luksemburski, który postanowił sięgnąć po koronę cesarską i w tym celu udał się do Włoch. We Florencji nadal toczyły się spory. W 1308 roku zginął Corso Donati. Nowy papież Klemens V planował przeniesienie stolicy papieństwa do Awinionu. Wyprawa Henryka VII do Włoch zaostriżyła konflikty między gibelinami i gwelfami. Papież, który oficjalnie popierał Henryka VII, naprawdę wspierał króla Neapolu Roberta. Przeciwnie cesarzowi były Florencja i Mediolan. W grudniu 1310 roku Henryk VII zajął Mediolan, a następnie Genuę i stamtąd udał się kierunku Rzymu. Tam koronował się na cesarza w bazylice laterańskiej w maju 1312 roku. W sierpniu wyruszył przeciwko Florencji. Do akcji włączył się król Neapolu. Nieoczekiwanie 24 sierpnia 1313 roku cesarz zmarł. Po śmierci cesarza we Florencji wpływy uzyskali gibelini dzięki zwycięstwu pod Montecatini w 1315 roku. Polityka wobec emigrantów uległa złagodzeniu. Dowódca gibelinów, Uguccione, został wypędzony z miasta przez swoich przeciwników. Następca Henryka VII, Ludwik Bawarski, wszedł w konflikt z papieżem Janem XXII.

Kontekst społeczno-kulturowy *Boskiej Komedii*

Boska Komedia napisana została w średniowieczu, ale pewne jej cechy zapowiadają nadejście nowej epoki – renesansu, można ją zatem uznać za utwór powstały na przełomie epok. *Boska Komedia* napisana została w języku włoskim, w przeciwieństwie do większości dzieł średniowiecznych, które powstały w języku łacińskim. Wprowadzenie języka narodowego do literatury oraz dogłębne zainteresowanie człowiekiem to elementy łączące utwór Dantego z założeniami literatury renesansowej.

Cechy średniowieczne

- utwór oparty jest o światopogląd religijny (teocentryzm – Bóg najwyższą wartością)
- dotyczy tematyki eschatologicznej, tego, co dzieje się z człowiekiem po śmierci
- zawiera liczne alegorie i symbole (np. święta liczba 3)
- przedstawia hierarchiczną wizję światów (średniowieczna wizja hierarchii społecznej)
- utwór ukazuje brutalne i drastyczne sceny

Cechy renesansowe

- utwór napisany w języku narodowym (po włosku)
- nie jest anonimowy
- zawiera wątki autobiograficzne
- analizuje przeżycia wewnętrzne i uczucia bohaterów
- pojawiają się liczne motywy mitologiczne

Boska Komedia stanowi odzwierciedlenie sytuacji człowieka późnego średniowiecza, czasów ostrych walk między mieszczaństwem i szlachtą oraz kulminacji trwającej od wielu lat wojny między cesarstwem a papieństwem. Na przełomie XIII

i XIV wieku rozwojowi handlu, ekspansji bogatego i energicznego mieszczaństwa towarzyszył upadek obyczajów oraz osłabienie pozycji Kościoła i katolickiej wiary. Dzieło Dantego stanowi próbę ukazania prawdziwej drogi do zbawienia człowiekowi, niemogącemu odnaleźć się w tych warunkach.

Realistyczny, alegoryczny, symboliczny i metafizyczny sens *Boskiej Komedii*

Realnej warstwie świata przedstawionego głębszy sens nadają wprowadzone przez poetę alegorie i symbole. **Symbolicznie**, a więc wieloznacznie, można odczytywać motywy wędrówki poety oraz postaci jego przewodników: Wergiliusza, Beatrycze i św. Bernarda z Clairvaux. W zgodzie z tendencją literatury średniowiecznej Dante posługuje się alegoriami, personifikując abstrakcyjne pojęcia. Często jednak granice między alegorią i symbolem ulegają zatarciu. *Boską Komedię* można odczytywać jako **przypowieść o drodze człowieka do doskonałości**. Pojawiający się zaraz na początku utworu las, w którym znajduje się bohater, to alegoria wszelkich zagrożeń duchowych, zepsucia i upadku moralnego, na jakie w ciągu życia wystawiony jest człowiek; trzy bestie to także alegorie: pantera – zawiści i pożądania, lew – pychy, wilczyca – chciwości. Góra, u stóp której Dante rozpoczyna swoją wędrówkę, ma również znaczenie symboliczne, reprezentuje cnotliwe i pobożne życie. Dzieło Dantego w zamiśle autora miało wstrząsnąć sumieniem ludzi jego czasów i przygotować świat na przyjście lepszej przyszłości.

Warstwa historyczna tego utworu nie jest możliwa do zrozumienia bez znajomości tła społeczno-politycznego. Dante w poszczególnych rejonach Piekła i Czysta umieszcza historyczne postaci, często związane z polityką jego czasów oraz ze sporami charakterystycznymi dla Florencji Dantego. W miarę postępu akcji realizm ustępuje miejsca **wizyjności i metafizyce**. Najbardziej wizyjną częścią poematu jest *Raj*.

Ogromny wpływ na koncepcje zawarte w dziele Dantego wywarł **mistycyzm**, charakterystyczny dla XIII wieku. Sytuacja religijna tych czasów była skomplikowana, stąd też tęsknota do odnowienia wiary. Myśl Dantego ukształtowana została m.in. przez Dionizego Pseudoareopagite, franciszkanizm, mistycyzm św. Bernarda.

GATUNEK UTWORU

Boska Komedia jest poematem epickim. Nazywamy tak dużych rozmiarów utwór pisany wierszem, o rozbudowanej fabule, ale pozbawiony wątków pobocznych czy epizodów. Zawiera zwykle szerokie refleksje i przemyślenia, stanowiące niekiedy jego właściwy sens – w przypadku *Boskiej Komedii* są nim kwestie eschatologiczne poruszone przez utwór. Jest zorganizowany wokół jednego, głównego wątku – w przypadku *Boskiej Komedii* jest nim wędrówka Dantego.

Pewniak na teście

Pewniak na teście

SPIS TREŚCI

Pewniak
na teście

← to będzie na teście

<i>Boska Komedia</i>	5
Piekło	5
Czyśćciec	127
Raj	249
Krótkie opracowanie	
Krótko o utworze	371
Krótkie streszczenie	372
Motywy	372
Pełne opracowanie	
Biografia Dantego Alighieri	374
Okoliczności i geneza powstania utworu	376
Wyjaśnienie tytułu utworu	377
Czas i miejsce akcji	377
Plan wydarzeń	379
Streszczenie szczegółowe	381
Charakterystyka głównych bohaterów	383
Dante	383
Wergiliusz	384
Beatrycze	384
Problematyka utworu	385
Charakterystyka epoki	385
Charakter średniowiecznej sztuki	385
Sytuacja polityczno-społeczna we Włoszech przełomu XIII i XIV wieku	386
Kontekst społeczno-kulturowy <i>Boskiej Komedii</i>	388
Realistyczny, alegoryczny, symboliczny i metafizyczny sens <i>Boskiej Komedii</i>	389
Gatunek utworu	389
Budowa i kompozycja utworu	390
Indeks komentarzy do tekstu	390

Dostępne także wydania w twardych oprawach!

**pewniak
na teście**

**Inni wydawcy zgadzają, czego trzeba się nauczyć –
my wiemy, o co zapytają nauczyciele!**

opracowania
polecane przez
nauczycieli

wiadomości
potrzebne na lekcjach
i sprawdzianach

szeroki wybór lektur
dla szkoły podstawowej
i liceum

WESELE
Stanisław
Wyspiański

PRZEDWIOŚNIE
Stefan Żeromski

LALKA
Bolesław Prus

ANTYGONA
Sofokles

Szukaj w najlepszych księgarniach w całej Polsce i na www.greg.pl!

opracowanie

charakterystyka

problematyka

streszczenie

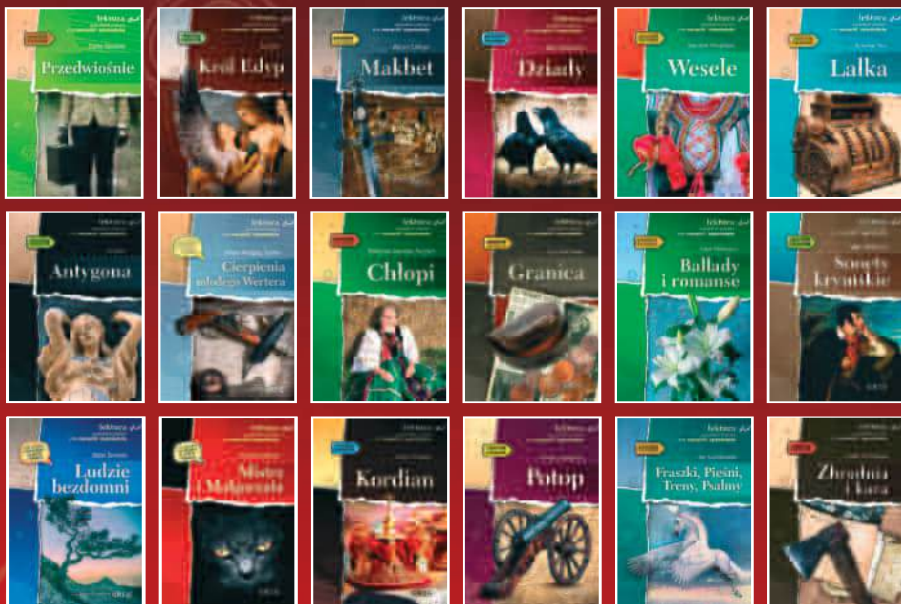
ważny cytat

pewniak
ucz się tego, o co zapytają!

Pewniak
na teście

Lektury Grega. Zaufaj sprawdzonej marce!

Najnowsze wydania zawierają **odpowiedzi na pytania z podręczników i testów.**

Pełnej oferty szukaj w najlepszych księgarniach.

ISBN 978-83-7517-182-2

9 788375 171822 >

GREG
WYDAWNICTWO

Wydawnictwo GREG
ul. Klasztorna 2B ■ 31-979 Kraków
www.greg.pl